

אורי אבנרי ונתח את

ההדר"ח

א קדים את הסוף להתחלה: איני מרוצה מדו"ח ועדת-החקירה. כאורה המדינה, אני מקבל אותו, כפי שהייתי מקבל פסקידין חלוט של בית-המישפט העליון. כך מחייב הסדר הדמוקרטי. כל אדם במדינה חייב לקבל את הדו"ח. תהיה דעתו עליו כאשר תהיה.

אך כאדם המצוי בחומר, איני מקבל חלק ניכר של הדו"ח, ובהמשך הדברים אסביר מדוע.

הרובד השני הוא רובד המסקנות. כזומר: הפירוש שניתן למימצאים אלה. בעוד שהגדרת המימצאים היא עניין של קביעה אובייקטיבית (עד כמה שאפשר), הרי כאן כבר נכנס גורם סובייקטיבי. כפי שניזכר מייד, ניתן להסיק מסידרה מסוימת את עובדות מסקנה זו ומסקנה אחרת. הביקורת שלי על הדו"ח מתייחסת בעיקרה לרובד זה. אני אטען כי המסקנה שהסיקה הוועדה מן העובדות אינה הסבירה ביותר, וכי מסקנה סבירה יותר נפסלה עליידי הוועדה ללא הנמקה וללא דיון רציני.

הרובד השלישי הוא רובד ההמלצות. כזומר, אחרי פסקידין בא גזר-הדין.

יתר על כן, אני מרשה לעצמי להיבא כי ההיסטוריון של מחר יקבל את הניתוח שלי יותר מאשר את הניתוח של הוועדה, וגם את הנבואה הזאת אנסה לנמק. בהמלות הימים האחרונים, כאשר נערך מרד הנאשמים נגד הוועדה, כאשר האספסוף השתולל ברחובות ואריאל שרון השתולל בממשלה, כאשר בוצע מעשה רצח אשר כוון נגד הוועדה, כמעט נשכח הדו"ח עצמו לפרטיו. עד כמה שראיתי, לא נעשה אף ניסיון אחד לנתח את הדו"ח ברצינות. נדמה לי שהניתוח להלן הוא הראשון מסוגו, והוא מסתמך על עיקוב צמוד אחרי העובדות בשעה שקרו הדברים. סיקור צמוד של עבודת הוועדה עצמה וניתוח הגיוני של המימצאים המסקנות. בגלל ההשתוללות של שרון והמונז'ו, נוצר המצב שכל שוחרי הצדק והדמוקרטיה צריכים להגן על הדו"ח, לפרטי פרטי, מוד פני המתנכלים. אך אין זה המצב האמיתי. יש ויש מה לאמר על הדו"ח.

לדעתי, גזר-הדין קל מדי לעומת המסקנות שהוועדה הסיקה (ולא כל שכן לגבי המסקנות הנראות לי סבירות יותר). הדבר נוגע לכל הנאשמים כאחד. על כך אדבר בסוף הדברים.

ועוד: יש לי כבוד רב לשלושת חברי הוועדה. הם עשו עבודה מצוינת. הם פסקו כפי שפסקו לפי מיטב מצפונם והבנתם. הם הוסיפו כבוד לדמוקרטיה הישראלית ולשליטון החוק. אני אומר זאת בלי כל הסתייגות.

ואולם — השלושה לא יכלו — ואולי גם לא רצו — להשתחרר מקביעות מוקדמות

סיבוב בקאליידוסקופ

ל ש צעצוע הקרוי קאליידוסקופ. זהו שפופרת, ובאחד מקצותיה מחוברים כמה שיברייזוכוכית ציבעוניים. כאשר מסתכלים בקצה השני של השפופרת, יוצרים שיברייזוכוכית אלה צורה ציבעונית מסוימת.

כאשר מסובבים מעט את השפופרת, נעלמת צורה זו כלא היתה ונוצרת צורה

„הדו"ח רחוק מלהיות חמור. הוא המינימום שבמינימום!" קובע עורך

„העולם הזה" בניחוח היסודי הראשון של מסקנות ועדת החקירה

שונה לגמרי. הצורה השנייה מורכבת מאותם שיברייזוכוכית, אך היחס ביניהם השתנה.

הוא הדין לגבי המסקנות של הוועדה. אין אני חולק על המימצאים שמצאה — שיברייזוכוכית העובדתיים. אבל אני רוצה לסובב את הקאליידוסקופ. אני רואה בעיני צורה אחרת — והיא הרבה יותר הגיונית, כך נדמה לי, מאשר הצורה שהוועדה אימצה לעצמה.

דימוי אחר: תמונת פסיסט. הוועדה אספה בסבלנות את כל האבנים הציבעוניות, שנמצאו בשטח (מבלי שהיתה לה כל יכולת לגבות עדויות במקום, לדבר עם קורבנות ושאר עדי-הראייה ששרדו בחיים, ואף עם פקיד הממשלה הלבנונית). היא חיברה את האבנים האלה לתמונה כראות עיניה.

אני טוען שמאותן האבנים עצמן ניתן לחבר תמונה שונה לגמרי — ושתמונה זו הגיונית, סבירה ואמינה יותר.

מסוימות, ששימשו נר לרגליהם. שלושתם הם אנשי המיסוד — שני שופטים עליונים ואלוף בצה"ל — הם שפטו כאנשי המיסוד. כאשר עמדו לפניהם שתי אפשרויות, נראה לא פעם כאילו פסלו מראש את האפשרות המחמירה.

בארץ נפוצה — והופצה — בימים האחרונים הגירסה, כאילו זהו דו"ח מחמיר מאין כמותו, כאילו „המסקנות החמורות אינן מתאימות למימצאים", ושנעשה עוול לאנשים עתירי-זכויות.

אין זה שקר גם בכך. זהו גם שפות גמורה.

ההיפך הגמור הוא הנכון.

מסקנות הוועדה מהוות את המינימום שבמינימום אשר הוועדה יכלה להסיק מן המימצאים.

פסקידין על תישעת הנאשמים מהווה את המינימום שבמינימום שהוועדה יכלה לפסק.

אם שנתה הוועדה — ואני סבור שאכן שנתה — הרי המיסיגה היה לקולא, ולא לחומרה. הוועדה ממש „נשענה אחורה" (כפי שאומרים אנגלים) כדי לחוס על הנאשמים, לתת לעובדות פירושים מקילים ולהניח הנחות המאירות את העובדות באור החיובי ביותר האפשרי.

הם עשו זאת כמישפטנים, שלא קיבלו שום האשמה אלא אם כן הוכחה בראיות חותכות, ולא כחבריי-ועדה, שיכלו להצביע על הפירוש הסביר וההגיוני ביותר.

הם עשו זאת כפטריוטים ישראלים, שמיאנו להסיק על המדינה ושזוהותיה אחריות מעט למינימום שלא ניתן היה בשום פנים להתכחש לו.

אני מעז להיבא כי הגיוניים וההשמצות מצד הימין על מסקנות הוועדה, שהיהדו בימים האחרונים בחלל, יישכחו במהרה. ואני מעז לטעון כי הביקורת שאשמיע להלן תמצא לה בשנים הקרובות מיספר גדול והולך של מאמצים, בקרב ההיסטוריונים והמישפטנים כאחד.

קהות חושים או כוונה

ב מה דברים אמורים? במישור המימצאים קבעה הוועדה כי הוחלט על הכנסת הפלאגות למחנות מבלי לקחת בחשבון את האפשרות הסבירה של עריכת טבח, למרות שכל המחליטים ידעו היטב שהיא קיימת. אחרי שהתקבלו הידיעות הראשונות על הטבח, לא נעשה דבר כדי להפסיקו, למרות שהטבח נמשך במשך 38 שעות רצופות, במרחק של כמה עשרות מטרים מן החפ"ק של צה"ל. החל מן השעות הראשונות של הטבח הגיעו ידיעות עליו לידי דרגים שונים, והדיווחים על כך לא נמסרו מדרג לדרג, במידה שהגיעו דיווחים, פטרו אותן במילים כגון „שמועות", „רכילות" וכיוצא באלה — דבר שלא היה עולה על הדעת אילו דובר בקורבנות יהודיים, למשל.

מכך זה מסיקה הוועדה כי המערכת לא פעלה כראוי. היא אימצה לעצמה את ההגדרה שהושמעה לראשונה עליידי מפקדי-האוגדה, עמום ירח: „קהות חושים".

מימצאים - מסקנות - המלצות

כ די להבין את הדו"ח, יש להבדיל בין שלושה רבדים בו. יש הרובד של המימצאים, העוסק בנידוי העובדות המוכחות וצירוף יחד. ברובד הזה עשתה הוועדה עבודה מצוינת, והדו"ח שלה כולל תיאור בהיר ואמין.

אמנם, הוא כולל רק את העובדות שאכן הוכחו לגמרי, ואינו כולל הרבה מן הפרטים האחרים. שלא הוכחו (וגם אחדים שהוכחו). אין לי ביקורת על שיטה זו. מן הדין היה שהוועדה תתחשב אך ורק בעובדות שהוכחו, ואת כל דבריי להלן אני מבסס אך ורק על המימצאים האלה, שהוועדה עצמה קיבלה אותם.